

Museovirasto
PL 913
00101 Helsinki

Asiakirjan nimi: HELSINKI, Katajanokan Merikarminpuiston tiiliraunioiden
rakennussuojelu
Asiakirjan päivämäärä: 07.01.2019
Diaarinumero: MV/37/05.01.01/2018
Asiakirjan tunnus / Docid: 176917
Asiakirjan allekirjoittajat: Intendentti, Elisa El Harouny, Esittelijä, 7.1.2019 11:37:09, C=FI
Osastonjohtaja, Mikko Härö, Päättävä, 8.1.2019 13:10:06, C=FI
Tarkistesumma: WJgbAaLFnOSpKHw4/n7tosc0/sc=

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu Museoviraston sähköisessä tietojärjestelmässä. Lisätietoja
Museoviraston kirjaamosta (0295 33 6000, kirjaamo@museovirasto.fi)

Lausunto

07.01.2019

MV/37/05.01.01/2018 1 (4)

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
PI 36
00521 HELSINKI

Viite UUELY/11275/2018

Asia **HELSINKI, Katajanokan Merikasarminpuiston tiiliraunioiden rakennussuojelu**

Museovirasto on käsitellyt suojeluasian ja antaa lausuntonaan seuraavan.

SUOJELUASIAN VIREILLETULO

Katajanokkaseura ry. on tehnyt esityksen suojella vanhat tiilirauniot lain rakennusperinnön suojelemisesta (rakennusperintölaki, 498/2010) nojalla. Rauniot sijaitsevat Katajanokalla Merikasarminpuiston itäosassa Helsingin kaupungin omistamalla maalla.

Suojeluesityksen perusteluissa todetaan mm. seuraavaa:

Rauniot todetaan olennaiseksi osaksi puistoaluetta niiden muodostaessa omaleimaisen, tunnistettavan paikan sekä selvärajaisen tilan, joka kertoo alueen rakennushistoriasta. Keinotekkoisten ja aitojen raunioiden hyödyntäminen osana puistosommitelmaa periytyy 1700-1800-lukujen maisemapuutarhoista.

Puiston peruskorjausta koskevassa puistosuunnitelmassa rauniota madallettaisiin noin metrin korkuiseksi tai korvattaisiin uudella muurilla. Raunioiden eteläpuolella sijainnut pannuhuone on purettu jo aikaisemmin. Esitettyjä korjaustoimia, kuten muuripinnan verkottamista ja ruiskubetonointia, pidetään raunioiden luonteeseen sopimattomina.

Asemakaava ei turvaa raunioiden säilymistä. Oleellisena osana Merikasarminpuistoa säilytettyihin raunioihin ei esityksen mukaan pidä tehdä muutoksia tarkastelematta niiden rakennushistoriallista arvoa asemakaavatasolla.

KOHTEEN KUVAUS JA KAAVATILANNE

Rauniot ovat Merikasarminpuiston itäosassa Merikasarmin itäisen siiven läheisyydessä. Kohde sijaitsee Katajanokan vanhan osan valtakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä (RKY 2009). Kasarmialueen rakentumista, suunnitteluhistoriaa ja uudistumista käydään läpi mm. rakennushistoriaselvityksessä Merikasarmin, historia osa A (arkbyroo 2017).

Arkkitehti C.L. Engelin suunnittelema kasarmikompleksi nousi 1800-luvun alussa Katajanokan itäosaan 1770-luvulla sijoitetun tykistövarikon paikalle. Kasarmikokonaisuus muutettiin ja täydennettiin 1980-luvulla arkkitehti Erik Kråkströmin suunnitelmin ulkoasiainministeriön virastokäyttöön ns. Merikasarminksi. Engelin alkuperäispiirustuksissa

esiintynyt, toteuttamatta jäänyt itäinen upseerirakennus B päätettiin rakentaa mukailtuna rekonstruktiona, uudisrakennuksena nykyaikaisella rakennustekniikalla.

Välittömästi Merikasarmipuiston itä- ja kaakkoispuolella alkaa ns. uuden Katajanokan asuntokorttelit. Suljettuun korttelirakenteeseen perustuva asuinalue toteutettiin asemakaavakilpailun voittaneen ehdotuksen (V. Helander, P. Pakkala, M. Sundman) pohjalta 1970- ja 1980-luvuilla. Edelleen voimassa olevassa asemakaavassa vuodelta 1976 määriteltiin myös kasarmialueen suojelutavoitteet sekä uudistuminen.

Asemakaavan keskeisenä kaupunkikuvallisena tavoitteena oli Merikasarmin miljöö ja rakennuskannan korostaminen. Uuden asuinalueen yhtenäinen korttelimuuri muodostui osaksi Helsingin rantasiluettia. Engelin aikaisen tilanteen palauttaminen vaati erityisesti alueen telakkatoimintaan liittyvien rakennusten ja rakenteiden purkamista sekä rantaviivan muokkausta. Merikasarmin asemaa Katajanokan kärjen merijulkisivussa korostettiin sitä ympäröivillä puistikoilla ja puistokadulla, joka erottaa sen selkeästi uudesta asuinalueesta.

Näin asemakaavassa on luotu lähtökohdat vajaan hehtaarin kokoiselle Merikasarmipuistolle (PI), joka suunniteltiin kehystämään monumentaalista kasarmia. U-kirjaimen muotoinen puisto ulottuu Merikasarmikadun varresta kummallekin puolelle Merikasarmin rakennuskompleksia. Kadun varteen on osoitettu lehtipuukuja. Merikasarmipuistolla on kolme eriluonteista osaa. Itäosaa hallitsee tiiliraunion rajaama oleskelualue ja sen eteläpuolinen nurmirinne. Keskiosassa on tammikujanteen kehystämä puistokäytävä ja länsiosassa pelikenttä.

Idea puretun telakkarakennuksen rauniosta osana puistosommitelmaa perustuu kaavaan mutta säilyttämistä ei ole edellytetty kaavamerkinnoin ja -määräyksin. Puisto muurinraunioineen on esitetty kaavaselostuksen havainnekuvassa. Vanhan pannuhuoneen paikalle kaava osoittaa samankokoisen rakennusalan puistorakennukselle, jota ei ole toteutettu. Puiston alueelle ei kohdistu muita suojelumerkintöjä kuin läntisen puistonosan, päiväkotina toimivan rakennuksen ark-merkintä.

Rakennusviraston maisema-arkkitehti Lars Liljefors on suunnitellut puiston nykyisen ilmeen 1986. Rauniot on jätetty puistoon historialliseksi fragmentiksi. Kunnostettujen muurien sisäpuolelle istutettiin mm. pensaita ja ruusutarha.

PUISTON SUUNNITTELUTILANNE

Helsingin kaupungin hoitoluokkaan A2 kuuluvaan Merikasarmipuistoon on laadittu puistosuunnitelma, joka koskee puiston peruskorjausta. Suunnitelmaluonnos on ollut nähtävillä 25.4. – 9.5.2018. Suunnitelma on hyväksytty kaupunkiympäristölautakunnassa 13.11.2018 ja rakentamisen olisi tarkoitus alkaa 2019. Puistosuunnitelma on voimassa olevan asemakaavan mukainen.

Puistosuunnitelman 7.8.2018 päivätyn selostuksen mukaan tavoitteena on luoda asukkaille viihtyisä kohtaamispaikka lisäämällä puiston toimivuutta ja turvallisuutta sekä nostaa puiston merkitystä arvokkaaseen ympäristöön soveltuvana kaupunkikuvallisesti korkeatasoisena kokonaisuutena.

Puiston toiminnot säilyisivät, mutta oleskelumahdollisuuksia lisättäisiin. Alueen rakenteita, kasvillisuutta ja pintamateriaaleja on tarkoitus kunnostaa ja uusia. Valaistusta parannetaan. Itäinen oleskelualue kunnostettaisiin vehreäksi kukkatarhaksi viihtyisine istuskelu- ja istuspaikoineen. Raunioiden rajaama ruusutarha todetaan nykyisellään vaatimattomaksi arvoympäristöön nähden. Pannuhuoneesta jääneen luonnonkiviperustan rajaamalle alueelle tulisi pergola ja pari pöytäryhmää.

Tiilimuurien rajaamalta tasanteelta purettaisiin nykyiset pinnat ja betonimuurit. Uudeksi pinnaksi esitetään maatiiltä Katajanokan kärjen punatiilisen kaupunkikuvan vuoksi. Vanhoja, erikorkuisia tiilimuureja korjattaisiin, mutta korkeimpia madallettaisiin turvallisuussyistä. Korkeimmillaan ne olisivat metrin, jotta pudotus niiden päältä ei olisi kovin suuri.

Puiston länsiosassa sijaitsee myös vanha tiilimuur, joka kunnostettaisiin poistamalla ylimmät irtoavat tiilirivit. Loppuosa muurista jätettäisiin paikalleen raunioitumaan nurmialueelle. Matalan, nurmialueen keskellä sijaitsevan muurin raunioitumista ei pidetä vaarallisena puistossa liikkuville.

Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy:n elokuulle 2018 päivätyssä puistosuunnitelmassa on osoitettu puiston kunnostettavat tiilimuurit ja kivijalat maininnalla myös muurien madaltamisesta.

Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön toimialan liikenne- ja katusuunnittelu on antanut vastineen Katajanokkaseura ry:n tekemään palautteeseen ja muistutukseen suunnitelmaluonnoksesta. Vastineessa mm. todetaan, että Ramboll Oy:n kuntotutkimuksen (18.12.2017) perusteella tiilimuurin tiilet eivät ole pakkasen kestäviä ja tiilimuur on rapautunut laajoilta alueilta. Tiilimuuria on paikattu ja korjattu useaan otteeseen. Noin viisi vuotta sitten tehtiin laajoja korjaustöitä ja kaksi vuotta sitten hätäkorjaus tiilien tippumisvaaran vuoksi.

Koska kyseessä on julkinen puisto ja kaupungin ylläpitämät rakenteet, todetaan vastineessa kaupungin olevan myös vastuussa niiden turvallisuudesta. Korjausperiaatteena esitetään tiilimuureja madallettaviksi siten, että rapautumisesta aiheutuva tiilien irtoaminen ei aiheuta vaaraa ihmisille eikä omaisuudelle. Maanpinta muurin äärellä muotoillaan muurista pois päin viettäväksi, jotta pintavesi ei kerääny muurin juureen.

Museovirasto on käynyt tutustumassa kohteeseen paikanpäällä. Suuri osa muureista on jo nyt hyvin matalia. Verrattuna puiston perustamisen aikaiseen tilanteeseen on muureja jo madallettu poistamalla mm. oviaukkojen päällä olevat rakenteet. Muureja on myös paikkakorjailtu laastilla rapautuneiden ja pudonneiden tiilien vuoksi.

KULTTUURIHISTORIALLINEN MERKITYS

Rauniot sijoittuvat Katajanokan valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön (RKY 2009).

Kohteella itsessään on rakennusperintölain 8 §:n tarkoittamaa paikallista merkitystä seuraavasti:

- Fragmenteiksi jätetyt rauniot kertovat alueen rakennushistoriasta (kohta 6: historiallinen kerroksisuus).
- Puiston sommitteluelementtinä rauniot ilmaisevat 1970-luvun asemakaava-aineistossa havainnollistettua ideaa sekä viittaavat myös maisemapuistojen historiallisiin ihanteisiin raunioista osana puistoa (kohta 4: alkuperäisyys).

JOHTOPÄÄTÖKSET

Museovirasto ei pidä tarkoituksenmukaisena, että asemakaava-alueella sijaitsevien paikallisesti merkittävien raunioiden suojeluun sovellettaisiin rakennusperintölakia. Mikäli asemakaavamuutos tulee ajankohtaiseksi, on suojelutarve luontevaa tutkia siinä.

Suojelutavoitteet on kuitenkin pyritty ottamaan huomioon jo puistosuunnittelun yhteydessä taaten samalla julkisen puiston rakenteiden turvallisuus. Museoviraston näkemyksen

mukaan muurit säilyttävät edelleen keskeiset merkityksensä puiston sommitteluelementtinä sekä alueen rakennushistoriasta kertovana fragmenttina. Puistorakenteille asetettujen vaatimusten puitteissa raunioihin kajoamisen tulee olla mahdollisimman vähäistä.

Osastonjohtaja

Mikko Härö

Intendentti

Elisa El Harouny

Tiedoksi Helsingin kaupunki / Helsingin kaupunginmuseo